

มาตรฐานการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เพื่อประกันคุณภาพการศึกษา Training Standard of Extension and Training Office, Kasetsart University for Assuring Educational Quality

พัฒนา สุขประเสริฐ¹ พนิท เข้มทอง² พีรพงศ์ ทิพนาค² และ รัตนาวรรณ รุณภัย¹
Patana Sukprasert, Panit Khemtong, Peerapong Tipanark and Ratanawan Roonapai

---

ABSTRACT

The objectives of this research were to determine standards, indicators and criteria on training quality of Extension and Training Office, Kasetsart University. Data collected from administrators by in-depth interviews, from experts by workshop, modified delphi techniques, and delphi techniques. Data analysed by percentage, median, and interquatile.

The results of the research revealed that the training standards were: 1) policy, plan and objectives of the office, 2) curriculum, 3) instructor, 4) management, 5) evaluation, 6) learners, and 7) facility. Criteria and indicators of training quality depended on the type of Training Standard Checklists.

There were two types of evaluation of appropriateness of decision making and standards of the training program. Each type consisted of the same 7 standards. The first type consisted of 36 indicators which did not assume equal weight of importance. The second type consisted of 62 indicators. All the indicators in the same standards were assigned equal weight. Decision made and checking were done standard by standard.

Key words: training standard, assuring, educational quality

---

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

² ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ ประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟายและเทคนิคเดลฟายวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่ามาตรฐานการฝึกอบรมมีทั้งหมด 7 ด้าน คือ 1) นโยบาย แผนวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน 2) หลักสูตร 3) วิทยากร 4) การบริหารการจัดการ 5) การประเมินผล 6) ผู้เรียน 7) ปัจจัยเกื้อหนุน ส่วนเกณฑ์และตัวบ่งชี้คุณภาพขึ้นอยู่กับรูปแบบในการตัดสินใจ/ตรวจสอบคุณภาพการฝึกอบรม

รูปแบบที่เหมาะสมในการตัดสินใจ/ตรวจสอบคุณภาพการฝึกอบรมมี 2 รูปแบบซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานทั้ง 7 ด้านเหมือนกัน โดยรูปแบบที่ 1 มีจำนวน 36 ตัวบ่งชี้ แต่ละตัวบ่งชี้มีน้ำหนักไม่เท่ากัน และแบ่งเกณฑ์คุณภาพเป็น 3 ระดับ การตัดสินใจ/ตรวจสอบใช้การพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้ รูปแบบที่ 2 มีจำนวน 62 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ทุกตัวภายในมาตรฐานเดียวกันมีน้ำหนักเท่ากัน การตัดสินใจ/ตรวจสอบใช้การพิจารณาเป็นรายของแต่ละมาตรฐาน

บทนำ

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจและปรับเปลี่ยนให้การศึกษาผู้ใหญ่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา การฝึกอบรมก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษา

ตลอดชีวิตและเป็นรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบซึ่งพฤติกรรมที่ได้เปลี่ยนแปลงอาจเป็นพฤติกรรมในด้านความรู้ ทักษะหรือทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การฝึกอบรมนิยมใช้กันมากในหน่วยงานต่างๆ รวมถึงสถาบันการศึกษา กอปรกับหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่นอกจากจะต้องทำหน้าที่ในด้านการเรียนการสอน การพัฒนาองค์ความรู้จากการวิจัยแล้วยังมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเพื่อเป็นการบริการวิชาการไปสู่สังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนครอบคลุมในทุกสาขาวิชา และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติ อีกทั้งยังเป็นผู้ดำเนินการให้บริการวิชาการไปสู่สังคม โดยจัดโครงการวิชาชีพสำหรับประชาชน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาต่อเนื่องแห่งแรกในประเทศไทย

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทำหน้าที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดเป็นระยะเวลายาวนานเกือบ 50 ปี แต่ทว่ายังไม่ได้มีการจัดทำมาตรฐานการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการวิจัยในเรื่องมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์คุณภาพเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป็นมาตรฐานการฝึกอบรมสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างแบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมจากตัวบ่งชี้ มาตรฐานและเกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และแนวทางสำหรับหน่วยงานอื่นที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพได้นำไปใช้ในการจัดทำมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์คุณภาพให้เหมาะสมกับภารกิจและหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะโดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

ระยะที่ 1 : เพื่อกำหนดแนวคิดในการสร้างมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขต : กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระดับอธิการบดีและผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม

ระยะที่ 2 : เพื่อสร้างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรมพร้อมทั้งคัดเลือกรูปแบบการตัดสินใจ/ตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรม และกำหนดค่านิยมของแต่ละมาตรฐาน

ขอบเขต : กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโครงการฝึกอบรม ที่ปฏิบัติ งานในหน่วยงานต่างๆทั้งของกรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ระยะที่ 3 : เพื่อตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมของหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพ

ขอบเขต : กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิในระยะที่ 2

นิยามศัพท์

ตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัด (indicator) หมายถึง ตัวประกอบ ตัวแปร หรือค่าที่สังเกตได้ซึ่งใช้บ่งบอก

หรือแสดงถึงสถานภาพ หรือสะท้อนลักษณะการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน หรือหมายถึงตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้วัดการเปลี่ยนแปลงหรือบ่งบอกสภาพรวมหรือสะท้อนลักษณะการดำเนินงาน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545: 5)

เกณฑ์ (criteria) หมายถึง ชัดแสดงหรือระดับที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อแสดงถึงความสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้น (รัตนะ, 2540: 15)

มาตรฐาน (standard) หมายถึง ระดับการปฏิบัติหรือสิ่งใดก็ตามที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปหรือมีการยอมรับในวงกว้าง โดยทั่วไปแล้วจะพบมากใน 3 ลักษณะคือ มาตรฐานปัจจัยนำเข้า มาตรฐานกระบวนการและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (รัตนะ, 2540: 15 และ วรภัทร์, 2541: 30)

มาตรฐานการฝึกอบรม หมายถึง ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะในเชิงปริมาณและ/หรือคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการฝึกอบรม และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับดูแลและการตรวจสอบ ในกรอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับและทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษานอกระบบด้วยเช่นกัน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการตรวจเอกสาร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับการให้บริการวิชาการ

การให้บริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทและความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะทำให้มีการกระจายผลประโยชน์ได้อย่างเป็นที่น่าพึงพอใจ สถาบันอุดมศึกษาจึงไม่ควรเน้นแค่การผลิตบัณฑิตและการวิจัยเท่านั้น แต่ควรเป็นการศึกษา

ตลอดชีวิตที่มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนทุกเพศทุกวัย ทั้งในวัยเรียนและในวัยทำงานให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งในระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญา นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทในการฝึกอบรมกำลังแรงงานในทุกระดับทุกประเภท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและกำลังแรงงาน อันจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลก (สนง. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 61)

การให้บริการวิชาการแก่สังคมทำให้อาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเรียนรู้และสัมผัสถึงบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่ผ่านการกลั่นกรองจากสภาพความเป็นจริงและสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปถ่ายทอดให้กับนิสิตในระบบ ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งจากทฤษฎีและสิ่งที่ได้เกิดขึ้นจริงในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็จะช่วยทำให้ประชาชน ผู้รับบริการได้มีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการนำความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบการให้บริการวิชาการของสถาบัน อุดมศึกษา มี 3 ลักษณะคือ 1) การเผยแพร่ความรู้ 2) การให้คำปรึกษาแนะนำ และ 3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร หรือองค์กรโดยที่ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย 1) การให้ข่าวสารและข้อมูล และ 2) การให้ความรู้และทักษะในด้านอาชีพ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงนิยมใช้ “การฝึกอบรม” ในการให้บริการวิชาการแก่สังคม

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีหน้าที่โดยตรงในการให้บริการวิชาการไปสู่สังคมในรูปแบบต่างๆรวมทั้งการจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้กับประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป โครงการอบรมวิชาชีพได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องติดต่อกันมาทุกปีตั้งแต่เริ่มต้นโครงการในปี พ.ศ. 2496 จวบจนถึงปัจจุบันจนได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าจะมี

การเปิดอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในเดือนเมษายนและเดือนตุลาคมของทุกปี (พุม, 2538: 134)

โครงการอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนมีวัตถุประสงค์คือ 1) เป็นศูนย์กลางของแหล่งความรู้ที่ประชาชนสามารถเข้ามาแสวงหาความรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัด และ 2) เป็นการกระตุ้นให้มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยวิชาต่างๆที่ได้มีการเปิดสอนนั้นได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อชนิดต่างๆพร้อมทั้งยังได้มีการระบุไว้ในหนังสือคู่มือการอบรม มีการมอบประกาศนียบัตรให้กับผู้ผ่านการฝึกอบรม และถึงแม้ว่าสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมได้กำหนดแนวทางของการดำเนินงานอย่างชัดเจนว่าต้องมีการประเมินและติดตามผลการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นก็ตาม แต่ทว่าในสภาพความเป็นจริงการประเมินและติดตามผลการฝึกอบรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การนำระบบการประกันคุณภาพมาใช้เป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติงานของโครงการอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชน ก็ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่กับประชาชน ผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ พบว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) ครู/ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) ผู้บริหาร 4) ผู้ปกครอง 5) สถานศึกษา 6) รูปแบบของการเรียนการสอน 7) เอกสารประกอบการสอน 8) งบประมาณสนับสนุน 9) เทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร 10) การประเมินผลและวิจัย และ 11) หลักสูตร

การฝึกอบรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้

ประสบการณ์หรือทัศนคติที่ได้มีการจัดระเบียบแล้ว อย่างมีระบบขั้นตอนและมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน(สุวิสา และอรวรรณ, 2540) ความสำเร็จของการฝึกอบรม เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการฝึกอบรมที่มุ่งเน้น ควบคุมให้การปฏิบัติงานฝึกอบรมเป็นไปอย่างเป็น ระบบและมีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ปัจจัยนำเข้าได้ ผ่านกิจกรรมต่างๆด้วยวิธีการที่เหมาะสม จนกระทั่ง ได้ผลผลิตออกมามีคุณภาพ ซึ่งหากแบ่งตาม ระยะเวลาในการดำเนินการจะแบ่งกระบวนการฝึ กอบรมออกได้เป็น 3 ช่วงคือ ก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรมและหลังจบการฝึกอบรม การ ประเมินผลกระบวนการฝึกอบรมที่คืบนั้น ควรต้องมี การกำหนดน้ำหนักของตัวบ่งชี้เพื่อให้สามารถ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่ต้องการจะประเมิน ออกมา

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณรีย์ (2544) พบว่า ผู้บริหารและ ครู- อาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี กรม อาชีวศึกษา มีความเห็นว่าตัวบ่งชี้คุณภาพการฝึ กอบรมอาชีวเกษตรกรรมระยะสั้นมีทั้งหมด 29 ตัวบ่ง ชี้ แบ่งเป็น 6 ด้านคือ 1) หลักสูตร 2) วิทยากร 3) การเรียนการสอน 4) ผู้เข้ารับการอบรม 5) การวัด และประเมินผล และ 6) ปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆ

พนิตและคณะ (2542) พบว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความรู้สึกที่ดี ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาและเห็นว่าเป็น หน้าที่ของอาจารย์ที่ควรต้องรับผิดชอบ

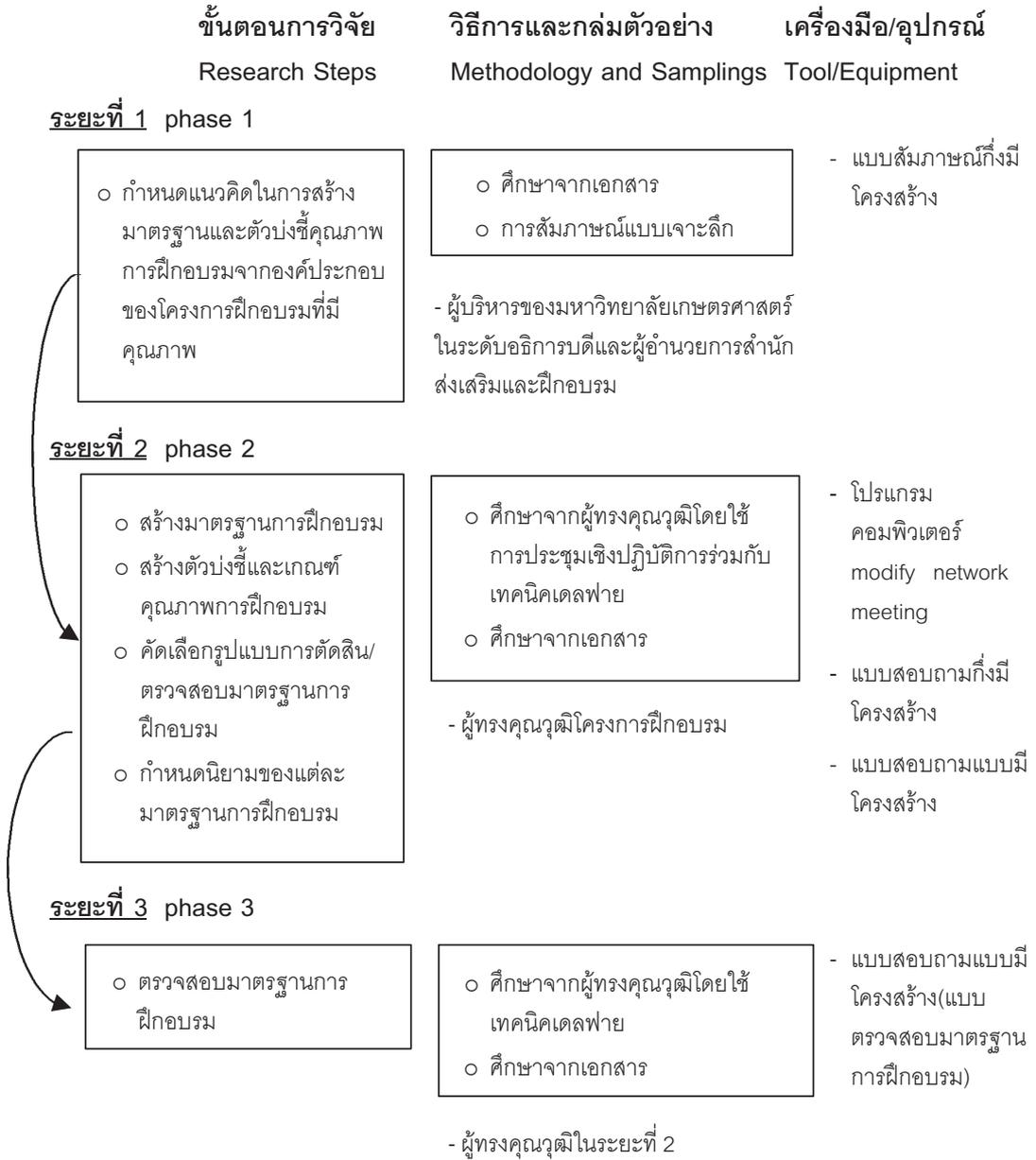
การตรวจเอกสารจากแนวคิด ทฤษฎีและงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำผลสรุปมากำหนดเป็นแนวทาง ของการวิจัย โดยมุ่งเน้นค้นหาว่า มาตรฐานการฝึ กอบรมควรมีอะไรบ้างเป็นตัวบ่งชี้ และมีเกณฑ์ คุณภาพอะไรบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เพื่อกำหนดแนวคิดในการสร้าง มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการฝึกอบรมของสำนัก ส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(in-depth interview)ผู้ บริหารมหาวิทยาลัยในระดับอธิการบดีและผู้อำนวยการ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมโดยใช้แบบสัมภาษณ์ กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interviews) เพื่อหา ปรัชญา นโยบายและวัตถุประสงค์ของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีต่องานฝึกอบรมและ โครงการอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชน สำนักส่ง เสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำผลที่ได้ไปสร้างแนวข้อ คำถามสำหรับใช้ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และ เกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรมพร้อมทั้งคัดเลือกรูปแบบ การตัดสินใจ/ตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมและ กำหนดค่านิยมของแต่ละมาตรฐาน โดยนำผลสรุป ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 มาจัดทำ แบบสอบถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structure questionnaire) ที่ประกอบด้วยมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์คุณภาพ (ฉบับร่าง) เพื่อนำเสนอให้ผู้ทรง คุณวุฒิโครงการฝึกอบรมจำนวน 18 คนร่วมกันพิจารณา โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ร่วมกับการ ประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย (delphi technique) แล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐานและค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ เพื่อสร้างมาตรฐานและตัวบ่งชี้ คุณภาพการฝึกอบรม ในรอบที่ 1 ต่อมาในรอบที่ 2 ทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิมโดย ใช้เทคนิคเดลฟายรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นจากผลสรุปที่ได้จากรอบที่

Picture 1 Research Framework

1 แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบที่ 2 โดยใช้ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อจัดระดับความสำคัญของมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพ ต่อมาในรอบที่ 3 ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยจัดสร้างเกณฑ์คุณภาพพร้อมทั้งคัดเลือกรูปแบบการตัดสินใจ/ตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมและกำหนดค่านิยามของแต่ละมาตรฐาน ทำการประมวลผลที่ได้ทั้งหมดจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 รอบที่ 1-2 จัดสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างแล้วทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ นำผลสรุปทั้งหมดมาสังเคราะห์แล้วจัดทำเป็นแบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรม

ระยะที่ 3 เพื่อตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมของหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพ โดยนำแบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในระยะ 2 จำนวน 18 คนพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องมาตรฐานการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ สรุปได้ดังนี้คือ

ระยะที่ 1: เพื่อกำหนดแนวคิดในการสร้างมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า

มาตรฐานการฝึกอบรมที่มีคุณภาพในมุมมองของอธิการบดีประกอบด้วย 1) ผู้เรียน 2) วิทยากร 3) ปัจจัยตลอดแนว 4) หน่วยงานภายนอก/ผู้รับบริการ และ 5) **หลักสูตร** ในขณะที่ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมให้ความเห็นว่ามาตรฐานการฝึกอบรมที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 1) ผู้เรียน 2) วิทยากร 3) กระบวนการฝึกอบรม 4) **หลักสูตร** และ 5) ปัจจัยเกี่ยวพันที่ดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งอธิการบดีและผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมีความเห็นพร้อมตรงกันว่ามาตรฐานการฝึกอบรมที่มีคุณภาพ ควรประกอบด้วย ผู้เรียน วิทยากรและหลักสูตรในขณะที่ปัจจัยตลอดแนวกับหน่วยงานภายนอก/ผู้รับบริการก็มีความสอดคล้องกับกระบวนการฝึกอบรมและปัจจัยเกี่ยวพันที่ดี

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมได้มีฉันทามติว่ามาตรฐานการฝึกอบรมควรมีทั้งหมด 7 ด้านประกอบด้วย 1. นโยบาย แผน วัตถุประสงค์ของหน่วยงาน 2. หลักสูตร 3. วิทยากร 4. การบริหารจัดการ 5. การประเมินผล 6. ผู้เรียน และ 7. ปัจจัยเกี่ยวพัน ในขณะที่ยุทธวิธี (2544) ได้ระบุจากผลการศึกษาว่ามาตรฐานการฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น ประกอบด้วย 1) หลักสูตร 2) วิทยากร 3) การเรียนการสอน 4) ผู้เข้ารับการอบรม 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยเกี่ยวพันอื่นๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามาตรฐานการฝึกอบรมในมุมมองของอธิการบดีและผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม และผู้บริหารครู-อาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีของกรมอาชีวศึกษามีความคิดเห็นในเรื่องมาตรฐานการฝึกอบรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่การเจาะลึกลงไปในเรื่องละเอียดมีความแตกต่างกันในด้านนโยบาย แผน วัตถุประสงค์ของหน่วยงานเท่านั้นเอง ดังนั้นจึงมั่นใจได้ว่าหากหน่วย

งาน/สถานศึกษาใดที่มีความประสงค์จะนำเอา มาตรฐานการฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้ในระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาย่อมมีความมั่นใจได้อย่าง เต็มที่ เพียงแต่อาจจะเจาะลึกลงในรายละเอียดมากขึ้น แคล้ไหน หรือมีวัตถุประสงค์ในการประกันคุณภาพ การศึกษาในระดับใด เช่นเดียวกับการที่หน่วยงาน/ องค์กรต่างๆ ได้นำเกณฑ์ประกันคุณภาพในระบบ สากลของบอลดริคที่มีมาตรฐาน 7 ด้าน ไปใช้ใน ระบบการประกันคุณภาพก็มีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้แล้วแต่จุดมุ่งหมายหรือภารกิจหน้าที่ของหน่วย งาน/องค์กรนั้นๆ เช่นกัน

ระยะที่ 2 : เพื่อสร้างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และ เกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรมพร้อมทั้งคัดเลือกรูปแบบ การตัดสิน/ตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรม และ กำหนดค่านิยามของแต่ละมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. มาตรฐานการฝึกอบรม มีทั้งหมด 7 ด้าน ดังนี้ คือ

1.1 นโยบายแผน วัตถุประสงค์ของหน่วย งาน

1.2 หลักสูตร

1.3 วิทยากร

1.4 การบริหารจัดการ

1.5 การประเมินผล

1.6 ผู้เรียน

1.7 ปัจจัยเกื้อหนุน

2. รูปแบบในการตัดสิน/ตรวจสอบมาตรฐาน การฝึกอบรมที่เหมาะสม

จากข้อสรุปทั้งหมดของการวิจัยพบว่าความคิด เห็นของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมสามารถคัดเลือก รูปแบบในการตัดสิน/ตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรม ได้ 2 รูปแบบ คือ

2.1 การตัดสิน/ตรวจสอบมาตรฐานการ ฝึกอบรมในภาพรวมทั้งหมดพร้อมกันโดยถือว่าตัวบ่ง

ชี้แต่ละตัวในแต่ละมาตรฐานนั้น มีน้ำหนักที่ไม่เท่ากัน การตัดสินจึงใช้ระดับของผลการปฏิบัติงานในแต่ละ ตัวบ่งชี้เป็นเกณฑ์คุณภาพโดยแบ่งออกเป็นระดับ ซึ่ง แบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมที่ได้จากการ ระดมความคิดของ ผู้ทรงคุณวุฒิในครั้งนี้มีมาตรฐาน ทั้งหมด 7 ด้าน มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 36 ตัว และเกณฑ์ ระดับคุณภาพของแต่ละตัวบ่งชี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ไม่มีการปฏิบัติหรือมีการปฏิบัติบ้างแต่ไม่ สม่าเสมอ 2) มีการปฏิบัติแต่ยังไม่เป็นระบบ และ 3) มีการปฏิบัติที่เป็นระบบ ดังนั้นการนำไปใช้จึงต้อง ใช้ในภาพรวมทั้งหมด ส่วนการตัดสิน/ตรวจสอบก็ จะพิจารณาที่ละรายข้อของแต่ละตัวบ่งชี้ และผู้ใ้ ควรได้มีการกำหนดเกณฑ์ระดับคุณภาพในภาพรวม ของทุกตัวบ่งชี้ทั้งหมดของแต่ละหน่วยงานขึ้นมาจาก ความเหมาะสมกับภารกิจหน้าที่หรือตามระดับ คุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตเพื่อใช้เป็นตัว เทียบเคียงในการจัดทำแผนพัฒนาการฝึกอบรมของ หน่วยงาน/องค์กรต่อไป

2.2 การตัดสิน/ตรวจสอบโดยพิจารณา มาตรฐานการฝึกอบรมเฉพาะมาตรฐานที่สนใจ ซึ่งใน แต่ละมาตรฐานก็มีเกณฑ์ระดับคุณภาพที่แตกต่างกัน ไปและเกณฑ์ระดับคุณภาพของมาตรฐานการฝึ กอบรมแต่ละตัวก็จะเป็นอิสระต่อกัน ทั้งนี้ถือว่าตัวบ่ง ชี้แต่ละตัวมีน้ำหนักเท่ากันการนำมาตรฐานการฝึ กอบรมไปใช้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน/ ผู้ใช้ว่าจะเน้นการประกันคุณภาพในด้านใดบ้าง โดย ในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดของมาตรฐานจำนวน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์คุณภาพดังนี้คือ

Table 1 Training Standard, total number of indicators in each of quality criteria.

Training Standard	Total number of indicators	Total number of indicators in each of quality criteria		
		Fair	Good	Very good
Standard 1 : policy, plan and objectives of the office	9	1-5	6-7	8-9
Standard 2 : curriculum	9	1-5	6-7	8-9
Standard 3 : instructor	4	1-2	3	4
Standard 4 : management	19	1-10	11-15	16-19
Standard 5 : evaluation	4	1-2	3	4
Standard 6 : learners	7	1-3	4-5	6-7
Standard 7 : facility	10	1-5	6-8	9-10

ดังนั้นถ้าหน่วยงานใดมีความประสงค์ที่จะใช้มาตรฐานตัวใดตัวหนึ่งเฉพาะที่สนใจเพื่อการประกันคุณภาพก็สามารถเลือกใช้ได้ตามแต่วัตถุประสงค์ของผู้ประเมินหรือวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจ/ตรวจสอบ ตัวอย่างเช่น แบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมที่ได้จากการระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในระยะที่ 2 ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบของการตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมได้ต่อไป

ระยะที่ 3 : เพื่อตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมของหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่าแบบตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมที่เหมาะสมมี 2 รูปแบบ คือ ตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมในภาพรวมทั้งหมด และตรวจสอบมาตรฐานการฝึกอบรมเฉพาะมาตรฐานที่สนใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลจากงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมและหน่วยงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมควรได้มีการนำมาตรฐาน

เกณฑ์และตัวบ่งชี้คุณภาพการฝึกอบรมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้หรือนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจหน้าที่รับผิดชอบ ของหน่วยงาน/โครงการฝึกอบรมที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานต่างๆที่ทำหน้าที่จัดฝึกอบรมควรได้มีการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์คุณภาพต่อไปอีกเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม เนื่องจากบริบทของสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาและโครงการฝึกอบรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม
2. ควรได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องรายละเอียดของน้ำหนักตัวบ่งชี้และเกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์คุณภาพการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2545*แนวทางการจัดทำตัวชี้วัดระดับหน่วยงานย่อย*. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองแผนงาน
- คณะศึกษาศาสตร์, คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา. 2542*มาตรฐานการจัดการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา).
- บุญส่ง นิลแก้ว, สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ, เฉชา พริงลำภู และพองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา. 2539*การประเมินระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อัดสำเนา).
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประชาสัมพันธ์. 2542. *มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. นนทบุรี: บริษัทพี.วาทีน. พรินติ้ง จำกัด.
- พนิต เข้มทอง, นาดยา ปิลันธนานนท์, สุรัชย์ ประเสริฐสรวย, พีรพงศ์ ทิพนาค, ทิพย์ นิลนพคุณ และธิดารัตน์ ภัทรพงศ์ไพศาล. 2542. *แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา)
- พุม จำเกลี้ยง. 2538. “งานส่งเสริมของมหาวิทยาลัยในช่วง 5 ทศวรรษ”. *ที่ระลึก 25 ปี สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. นครปฐม: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.
- ไพฑูริย์ ลินลารัตน์. 2529. “การประชุมปฏิบัติการระหว่างชาติเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน” ในการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของไทย: จากอดีตสู่แนวทางใหม่ในปัจจุบันสนับสนุนโดยUNESCO. BANGKOK, Thailand. 8-12 ธันวาคม 2529. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2542. *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา*. เอกสารทางวิชาการ 14/2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- รัตนะ บัวสนธิ์. 2540.*การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคพรินท์ จำกัด.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. 2541.*แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรี.
- วันชัย ศิริชนะ. 2539. “การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา”. *เอกสารการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, ทบวงมหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- วรรณรีย์ คนขยัน. 2544*ตัวบ่งชี้ของการประกันคุณภาพการฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี กรมอาชีวศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิสา พัฒนเกียรติ และอรวรรณ วงษ์วานิช. 2540. *การประเมินผลโครงการอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนภาคฤดูร้อน ประจำปี 2540* กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544.*สรุปสาระสำคัญ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร 10200: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.